

LEXICAL PECULIARITIES OF GIORGI LEONIDZE'S CREATIVE WORK

გიორგი ლეონიძის შემოქმედების ლექსიკური თავისებურებანი

Pheride Sanaia

PhD in Philology, Sokhumi State University,
Tbilisi, Politkovskaya street, #61, 0186, Georgia,
+995 577 42 08 78, ferisanaia@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-6963-6651>

Abstract. Giorgi Leonidze's poetry is distinguished by its interesting content, as well as the peculiarities of composing a phrase. The study enables us to observe intricate processes underlying linguistic changes, the influence of internal, as well as external factors on the language structure. The author used not only literary names but also folk ones that undoubtedly contributed to enriching the lexical fund of the Georgian language and in this regard Giorgi Leonidze played a huge part.

The poems are characterized by a specific syntactic structure. Vocabulary is the most changeable part of a language which immediately reacts to events of the outer world. New words and meanings constantly enter the vocabulary of a language. Some syntactic-stylistic peculiarities of Giorgi Leonidze's poetry are expressed by a special word order. The author used not only literary names but also folk ones that undoubtedly contributed to enriching. The lexical fund of the Georgian language and in this regard Giorgi Leonidze played a huge part.

Giorgi Leonidze presented an amazing range of colors with the exemplary art of word painting and the adjectives in different degrees of comparison derived from the said colors. In the work the great master represents the characters and the surroundings with the colors perceived in his own ways but the most important fact is that the spiritual condition and personality of a character is often realized in colors and the reader is impressed.

Key words: Giorgi Leonidze, Poetry, Lexical, Semantics.

ფერიდე სანაია

ქართული ფილოლოგიის დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ქ. თბილისი, ანა პოლიტკოვსკაიას ქ. #61, 0186, საქართველო,
+995 577 42 08 78, ferisanaia@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-6963-6651>

აბსტრაქტი. გიორგი ლეონიძე ეკუთვნის იმ მწერლებს, რომლებმაც ქართული ენის ლექსიკური ერთეულების ფართო სპექტრი და გრამატიკული შესაძლებლობა წარმოადგინეს.

მკვლევართა ინტერესს იწვევდა და იწვევს ამა თუ იმ მწერლის გრამატიკულ-ლექსიკური თუ ენობრივ-სტილისტიკური საშუალებები (სინტაქსურ-სტილისტიკური, ლექსიკურ-ფრაზეოლოგიური, რიტმულ-ინტონაციური...).

წინამდებარე ნაშრომში გაანალიზებულია გიორგი ლეონიძის შემოქმედების ლექსიკურ-ფრაზეოლოგიური თავისებურებანი. შევხებით ფერის აღმნიშვნელ სიტყვებსაც. უნდა აღინიშნოს, რომ გიორგი ლეონიძესთან გვხვდება ახალი

კომპოზიტიური ერთეულები; მიმართავს დიალექტიკურ ფორმებსაც, რაც ხელს უწყობს ქართული ენის ლექსიკური ფონდის გამდიდრებას.

საკვანძო სიტყვები: გიორგი ლეონიძე, პოეზია, ლექსიკა, სემანტიკა.

შესავალი. ქართული კლასიკური პოეზიის ტრადიციების განვითარებისა და გაღრმავების საქმეში გიორგი ლეონიძეს ერთ-ერთი თვალსაჩინო ადგილი ეკუთვნის. 1911 წელს გაზეთ „სინათლეში“ დაიბეჭდა მისი პირველი ლექსი – „მცხეთას“. 1914 წელს ჟურნალში „თეატრი და ცხოვრება“ გამოქვეყნდა გ. ლეონიძის ექვსსტრიქონიანი ლექსი – „მეც მწამს“, რომელშიც თხუთმეტი წლის პოეტი მკითხველს უწერგავს ხვალისდელი დღის სიცოცხლისა და სიხარულის რწმენას („მეც მწამს... მეც ვიცი, დრო დაგვიდგება / სამარადჟამო სიხარულისა – / არწივის ფრთებზე განიავდება / სევდა, ვარამი ობოლ გულისა / და ნანგრევებზე აღიმართება / ტურფა ტამარი სიყვარულისა“).

გიორგი ლეონიძე არანაკლები ინტენსივობით მუშაობდა ეპიკური ჟანრის მიმართულებით. აღსანიშნავია, რომ რეალისტურ პოეზიასთან ყველაზე ახლოს „ცისფერყანწელ“ პოეტთა შორის გიორგი ლეონიძე იდგა, რომელიც პირველმა დატოვა სიმბოლისტური ორდენი.

მიწიერი საწყისები ძალუმად იგრძნობა მის პოეტურ ფრაზაში. პოეტი თავის შემოქმედებას ამგვარად აფასებდა: „ასე მგონია, პურის კალამი მიჭირავს ხელთ და ამ ქართული პურის მადლითა და სიმართლით ქაღალდზე გადამაქვს ის, რაც დამავალა დედამ და ჩემმა მშობელმა ხალხმა“. მისი მზე ჩახჩახა და ბრდღვიალა; დილა – ნარგიზნარევი; ღამე – ზამბახიანი; გაზაფხულს რძის სუნი ასდის; ბროწეულის ყვავილები თონის ნაკვერცხლებს ედარება... როგორც ბ. ჯორბენაძე აღნიშნავს, გიორგი ლეონიძე პოეტური ხედვის შემოქმედი. პოეტური ხედვა, განსხვავებით პოეტური ხილვებისაგან, თავისთავად გულისხმობს ხატოვან სახეთა და გამოთქმათა სიუბვეს, ეპითეტების, მეტაფორების, შედარებების გამოყენებას (ჯორბენაძე, 1987).

წარმოდგენილი ნაშრომის მიზნებს წარმოადგენს: ჩვენი მიზანია ვაჩვენოთ მწერალი რომელი ლექსიკური ერთეულებით ამდიდრებს ქართული სალიტერატურო ენის ლექსიკურ მარაგს. წარმოვადგენთ სიტყვის სემანტიკურ მიმართებებს.

მეთოდები. წინამდებარე ნაშრომი ეფუძნება დაკვირვების, აღწერისა და განმარტების მეთოდებს.

მსჯელობა და შედეგები. მწერლის ენისა და სტილურ თავისებურებათა კვლევის ძირითადი მეთოდები ჩამოაყალიბა ბ. ჯორბენაძემ მონოგრაფიაში „ბალავარი მწერლობისა“ (1987). როგორც ბ. ჯორბენაძე აღნიშნავს: „მწერალი იძლევა იმპულსს ენის შესაძლებლობათა ასამოქმედებლად“ (ჯორბენაძე, 1987: 25). მისი აზრით, „ტექსტის ენობრივი ანალიზი აუცილებელ პირობად ვარაუდობს ორი მომენტის გარკვევას:

ა) რას აძლევს მწერალი ენას, ანუ როგორ და რით ამდიდრებს იგი ენას;

ბ) რას აძლევს ენა მწერალს (ჯორბენაძე 1987).

პოეტური ენის განსაკუთრებულობა იმაში მდგომარეობს, რომ მასში შესაძლებელია წარმოჩინდეს ნებისმიერი ენობრივი მოვლენის (ფონეტიკური, სიტყვაწარმოებითი, გრამატიკული, რიტმული) გზით შექმნილი ლექსიკა, რომელიც ენობრივი ობიექტების ახალი ესთეტიკური აღმნიშვნელი გახდება (პოპიაშვილი, 2019: 7). იური ლოტმანის აზრით, ჩვეულებრივი, ბუნებრივი ენისაგან განსხვავებით, პოეტური ენა „მეორეული მოდელირებადი სისტემაა“, რომელშიც ნიშანი მოდელირებს თავის შინაარსზე (Lotman, 1980).

პოეტი, რომელიც მხატვრულ სახეში ასახავს სამყაროსთან ურთიერთობასა და აღქმას, სწორედ პოეტური ლექსიკის საშუალებით წარმოგვიდგენს თავის დამოკიდებულებას საგნებთან და მოვლენებთან, თავის იდეურ ჩანაფიქრსა და ესთეტიკურ შეხედულებებს (პოპიაშვილი, 2019: 11). პოეტური მეტყველება შესაძლოა დაჯგუფდეს შემდეგ მიმართულებად:

- არქაიზმები, ეთნოგრაფიზმები, ისტორიზმები, რეგიონალიზმები, დიალექტიზმები, პროვინციალიზმები;

- ნეოლოგიზმები, ინტერნაციონალიზმები, ნასესხები სიტყვები, პროფესიონალიზმები;

- ბარბარიზმები, კალკები;

- დისფემიზმები, ჟარგონიზმები, ვულგარიზმები;

- სინონიმები, ანტონიმები;

- ომონიმები, პოლისემია, პარონიმები, პალინდრომები, პოეტური ტავტოლოგია;

- ოკაზიონალიზმები, პლეონაზმები, ევფემიზმები.

ცნობილია, რომ მწერლების ნაწილი პოეტური ლექსიკის ერთ ჯგუფს უფრო აქტიურად იყენებს. მაგალითად, ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში უხვად გვხვდება არქაიზმები, ეთნოგრაფიზმები, ისტორიზმები, რეგიონალიზმები და დიალექტიზმები. გიორგი ლეონიძის შემოქმედება პოეტის მიერ შექმნილი ოკაზიონალიზმებით, ევფემიზმებით არის გაჯერებული და სხვ. (პოპიაშვილი, 2019: 12).

გ. ლეონიძისთვის თანაბრად მისაწვდომია ქართული ენის დიალექტები, განსაკუთრებით – ქართული ენის სიტყვაწარმოებითი შესაძლებლობანი. როგორც ე. კომორიძე აღნიშნავს: სრულიად ბუნებრივია, რომ მწერალი სინონიმურ წყვილში აერთიანებს, ერთი მხრივ, ახალ ქართულში დამკვიდრებულ ლექსიკურ ერთეულებს, მეორე მხრივ კი – ხან ძველქართულ სიტყვებს (მტრედი და გვიძინი, ბოსტანი და მტილი, მოწყობა და გაკარგება...), ხანაც დიალექტურს (ეურჩება და უარშიობს, ტოლი და ბარდიბარი, მოკრიალებული და მოსპეტილი, ღოჯი და ხარალი...) (კომორიძე, 2005). მაგალითად, „სალმობა“ ძველ ქართულში ნიშნავს „სატკივარს“ (საბა). გ. ლეონიძე „სალმობას“ იყენებს ტკივილიანი ხმის, გლოვის მნიშვნელობით: „...გარშემო არ ისმოდა სალმობა, სულთქმა-მწუხარება“ („ჩორეხი“).

გიორგი ლეონიძის შემოქმედებაში ძველი ქართული ლექსიკის გვერდით საკმაოდ მრავალფეროვნადაა წარმოდგენილი დიალექტური ლექსიკა: **გამოჩხიკული** (ძალიან გამხდარი), **ნაკიანი** (პატარა), **შექუნერუკდებოდა** (შეზარხოშდებოდა), **ნაღრანტი** (წყლისაგან ჩანათხარი ადგილი), **ნამძობი** (მმადნაფიცი) **ნაგონარი** (მოფიქრებული), **ლანჭახები** (ქვიანი ადგილი), **თვალჩაჩხი** (ჭრელთვალეობა), **აფშრუკვა** (შემოუსვლელი ბოსტნეულის შეხმობა მზეში), **თავგადანაყარი** (თავგადასავალი)...

„რასაც დათესდნენ ბოსტანში, თიბათვის შემდეგ აიფშრუკებოდა, მკათათვეში ამტვერდებოდა“ („ნიშარძეულის წყალი“).

დიალექტიზმები: „აბანოდან ამაივლის / თვალციმციმა ქალი...“ „ის თაობა ჩანგურებით სამოთხეში შავა, / ჩვენი ყველა შაშხი არი, გაბოლილი შავად...“

პოეტი ხშირად მიმართავს მხატვრულ შედარებას:

„შენი ტუჩებიც ისე ტკბილია, როგორც ბადაგი დადუღებისას“;

„როგორც საძროხე ქვაბს ოხშივარი, ქართლის ხეობებს ასდით ნისლევი“;

„გადაჰხედე შენი მთები, თითქოს ვეფხვნი დაყრილანო“;

„ცას ვარსკვლავი ანათებდა ვით კამეჩის თვალი“.

გიორგი ლეონიძესთან გვხვდება ნაწარმოები ლექსიკა, მათ შორის, გეოგრაფიულ სახელთა მაწარმოებელი აფიქსები: **თოვლ-ეთ-ი**, **ყინულ-ეთ-ი**, **სამგლ-ეთ-ი**...

არსებითი სახელისგან ნაწარმოები ხარისხის ფორმები: **უ-სასო-ეს-ი**, **უ-ოქრო-ეს-ი**, **უ-ტოლუმბაშ-ეს-ი**...

წარმომავლობის სუფიქსიანი სიტყვები: **ჭორ-ელ-ები, თოვლეთ-ურ-ი...**

ზოგიერთი სიტყვა ლექსიკურადაც ანალოგიურ შინაარსს გამოხატავს: „სუფრის მეორე ნახევარში **დამცრობილი, უყოლელი, უქონელი, უპოვარი, უბარაქო** გლეხები დამსხდარიყვნენ“.

გ. ლეონიძესთან მსგავსი წევრები ხშირად მეორდება შერწყმულ წინადადებაში. გვხვდება ერთი და იმავე აფიქსებით ნაწარმოები სიტყვების ჩამოთვლაც: „ვერხლულა იორი მიმდეროდა ამ სიტყვებს: **ვენახებიანი, ხილნარიანი, ბაღნარ-ჭალებიანი, ჯალჯიან-შამბანარიანი...**“

მსგავსი წარმოების მიმღეობები: „მუდამ **მჩქროლავი, მთრთოლავი** ტოროლას მხრებივით“.

-ვით თანდებულიანი სახელები: „ლიტრაში ისევ მდულარე წყალი იდგა **ნადულარივით**“; „**მზესუმზირებივით** თავჩაქინდრულები ვისხედით“; „სუფრაზე აქა-იქ მოჩანდნენ მოსამკალ **თავთავივით** თავდამძიმებული სტუმრები“; „**ნადმივით** ავარდნილი, დამძლავრებული შხაპი მარგალიტს იტყორცნებოდა; „წვრილი, **შამფურივით** გამხდარი“.

კომპოზიტებს განსაკუთრებული დატვირთვა აქვთ. კომპოზიტთა პირველი ნაწილი ძირითადად ზედსართავი (მცირემოცულობიანი) ან რიცხვითი (ერთმალისანი) სახელებია, ხოლო მეორე – წარმოქმნილი სახელი (აღმართიანი, მოძრაობიანი...) ან ვნებითი გვარის მიმღეობა (ამოხნეილი, მიმართული). როგორც ცნობილია, კომპოზიტის მიღების საშუალება სხვადასხვაგვარია: 1. გაერთიანებულია ერთი და იმავე ტიპის სახელი (ტოლად-შერწყმული სახელები); 2. გაერთიანებულია სხვადასხვა ტიპის სახელები (არ-ტოლად შერწყმული სახელები) (შანიძე, 1977: 156).

ახალი ლექსიკური ერთეულები სიტყვაწარმოების სხვადასხვა საშუალების გამოყენებით წარმოიქმნება (აფიქსური სიტყვაწარმოება, ფუძეთა შეერთება (კომპოზიცია). გვხვდება ფუძეგაორკეცებული (ფუძის გაორკეცებით) და ნაირფუძიანი (სხვადასხვა ფუძის შეერთებით მიღებული) კომპოზიტები.

კომპოზიტი, მიუხედავად მისი ფუძის შედგენილობისა, ერთ სიტყვას წარმოადგენს როგორც მორფოლოგიური, ისე სინტაქსური თვალსაზრისით ის ისეთსავე როლს ასრულებს, როგორც მარტივი ან ნაწარმოები ფუძის შემცველი სიტყვა, კერძოდ, როგორც ამ კომპოზიტის მნიშვნელობაში შემავალი ფუძე. ეს ფაქტი გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა კომპოზიტის დაწერილობის საქმეში. (თანამედროვე სალიტერატურო ენის ნორმები, 1986: 148)

რთული სიტყვები გვხვდება სხვადასხვა სახით – ფუძეგაორკეცებული (გაორკეცება ფუძის ცვლით), ფუძეგანსხვავებული (თანწყობილი ელემენტების გაერთიანებით მიღებული) და აფიქსიანი (აფიქსი მზა კომპოზიტს დაერთვის).

გ. ლეონიძესთან გვხვდება მსაზღვრელ-საზღვრულის გაკომპოზიტებით მიღებული ფორმები: **ცვარდაცვარული, რძეშეფრქვეული, გარეგანთხეული** (გარეთ გაგდებული), **ენამცდარი, ეკადასხმული, წყალფენილა, თავქეიფა...** გვხვდება აგრეთვე: **სისხლმწარა, გულნაზუქა, თავქეიფა, მიწამწვარა, წყალფენლა, ერთკილოვნად, ქვაკიბე, ცალხიდა, ქარცივი, კლდეკიბური, ვარდებგაბანდული, „მედღებვალიე“, ლერწამტანა, „ყელყარყარა“, ხელმკლავდაკრეფილი...**

„ისევ ზვინივით მიაბიჯებდა ყინვით შეჯავშნული მუხლადი ღვინჯუა... დაოსებული, გამოძალული, **გარეგანთხეული**“.

„ქვეყნის გულგრილობამ **დაასულმოკლა** ციციკორე“.

ნასახელარი ზმნები: „**მკვლავძალობდა**“, „**მყარკლდეობდა**“, „**დაასულმოკლა**“, „**დაასულმოკლა**“ (დააუძლურა), „**ბასრმჩხვლეტაობდა**“...

ორწევრა სიტყვთმეხამებანი: „სიმინდის ფრჩილი“, „ვაზის დედა“, „მებაღის ნობათი“, „პირის მეღვინე“, „ლიტრის კაცები“, „მარაგიანი ღამე“, „ფიცგაწყვეტილი ღარიბები“, „ბედის ბედაური“...

„ფიქრით სოფელი გადავაბნელე! ბედის ბედაური გავაჭენე და ეს მერგო საწუთროში“;

„ხარობდნენ **ლიტრის კაცები**, რომელთაც მსხვილი კისერიცა ჰქონდათ და მსხვილი სამამულე რქაც. ბეღელი და ჭურმარანი სავსე“.

მხატვრულ ტექსტში სიტყვის მნიშვნელობა კონტექსტით განისაზღვრება. ჩვენ აღვიქვამთ არა მარტო სიტყვის სალექსიკონო მნიშვნელობას, არამედ – მის სინონიმთა და ომონიმთა ერთგვარ აურასაც. სიტყვებს არა მარტო საკუთარი მნიშვნელობები აქვთ, არამედ – მათ თან სდევს სხვა სიტყვათა მნიშვნელობებიც, რომელთაც ისინი უკავშირდებიან ფონეტიკურად, აზრობრივად ან ეტიმოლოგიურად; მეტიც ამ უკანასკნელთა რიცხვს მიეკუთვნებიან თვით ისეთი სიტყვებიც, რომლებიც თავიანთი მნიშვნელობით, უპირისპირდებიან ან საერთოდ გამორიცხავენ მოცემული სიტყვით გამოხატულ მნიშვნელობას (უელკი, უორენი, 2010: 254).

სინონიმებად გიორგი ლეონიძე იყენებს ძველქართულსა და დიალექტურ ლექსიკას: **ტოლი და ბარდიბარი, ბოსტანი და მტილი, მტერდი და გვიძინი, მოწყობა და განკარგება, ეურჩება და უარშიობს...**

სინონიმური შინაარსის წინადადებები: „მაიკოს გულს ღამე გაუთენდა, დანათრთვილარი გული მოუთბა, პირს შუქი ამოეფინა, მისი წილი მზე განათდა“.

გ. ლეონიძესთან გვხვდება ერთნაირი მნიშვნელობის მქონე სხვადასხვა სიტყვა.

„ცალია დღეა,

შუქი დგა სვეტად,

მომწონს და მიყვარს

მზის ქვეშ ყოველი...

მაგრამ ამ დილას

ყველაზე მეტად

მიყვარხართ შენ და სვეტიცხოველი!“

/„შენ და სვეტიცხოველი“/

მწერალი თვითონაც ქმნის გარკვეულ ლექსიკურ ერთეულებს. მხატვრულ ნაწარმოებში შესაძლებელია შეგვხვდეს როგორც სხვა ენიდან შემოსული, ისე, სიტყვაწარმოებითი გზით შექმნილი ნეოლოგიზმები.

„პატარძლის იები

დილა **ბროლშენაციები...**

დილა **ღმერთმოჩვენებული**

შანთივით ჩამრჩა ხსოვნაში,

და ფიქრი მოჯერებული

პირველი სიტყვის პოვნაში“.

/„პატარძელის იები“/

ლექსიკური შემადგენლობა არ არის უცვლელი. გიორგი ლეონიძის პოეზიაში არაერთგზის არის წარმოჩენილი პოეტური მნიშვნელობის მქონე ლექსიკური ერთეულებით შექმნილი ახალი სიტყვები ანუ ნეოლოგიზმები. ლინგვისტიკაში ხშირია ნეოლოგიზმის გზით შექმნილი ტერმინების გამოყენება. ქართული ენა ამ მიზნით იყენებს აფიქსებს. თუმცა, ამჯერად ჩვენ პოეტური ნეოლოგიზმებით შემოვიფარგლებით.

გვხვდება ინდივიდუალურ-სტილისტიკური ნეოლოგიზმები: „დალაქი ბუნბულა ფარსმანიშვილი მეტად ჩვილი, **გულნაზუქი** მახსოვს, – მოსიყვარულე, უწყინარი, **ძვირუხსენებლი, მეგულკეთილე**, თან გაგებული, შესმენილი კაცი („ბუნბულა“).

ან კიდევ: „სიტყვის თავზე **ჩემი ხარ ბატონი**“ არ დაავიწყდებოდა“ („ნატვრის ხე“).

ამდენად, პოეტმა მრავალი ახალი სიტყვა შემოიტანა და დაამკვიდრა ქართულ ენაში. მათ შორის: **ბუდექართველი, თავქეიფა, ლხინიკო, ღვინის ხაპია, სახლოსნობა, ნადედობი, მოცხრილა, ექინჭრება...** გარდა ამისა, პოეტს უხვად აქვს შემოტანილი ხალხური გამოთქმები (ანდაზები, აფორიზმები, ფრაზეოლოგიზმები): „**უმთენარო ცხოვრება**“, „**გამოთეთრებით რომ გითხრა**“, „**ხარის ენის ტოლა ვენახი მიგდია**“, „**ისეთია, სადაც ნემსს შესდებს, სახნისს გამოიღებს**“...

არსებითი სახელებისაგან ზმნით და ზედსართავების წარმოებით მწერალი ქმნის ორიგინალურ ლექსიკურ ერთეულებს:

- „**დავწერე წიგნი, წიგნმა თავი გაიმნათობა**“;
- „**შენს მწუხარ ღამეს გადავერითმე**“;
- „**შეიფრთხილა ბულბულმა და გული გამიაღერსა**“;
- „**შეუჩუქურთმა სული შენს სულსა**“;
- ახალ დღეს, ახალ ვარდსა და გაზაფხულს ახალი ხმები **გაეკოცნება**“;
- „**დამტაშებული ტაშები საფლავში გამომპალიყო**“;
- „**ლხენით გულამერცხელებული**“;
- „**გულია თუ მინდორი დილას მოფუტკრებული?**“

გიორგი ლეონიძის შემოქმედებაში გვხვდება ფერთა სიტყვები, რომლებსაც არა მხოლოდ ფერთი დახასიათების, არამედ ემოციური განწყობის ფუნქციაც აკისრიათ (ნათელი, სპეტაკი, ფერწასული...). მწერალი ფერის აღსანიშნავად მდიდარ ლექსიკას იყენებს, რაც ხელს უწყობს ქართული ენის ლექსიკური ფონდის გამდიდრებას. გვხვდება **ფუძის სახით, ბრუნვის ფორმით, მსაზღვრელის ან საზღვრულის ფუნქციით, ნარ-თანიანი და ებ-იანი მრავლობითის ფორმით, ზმნისწინიანი და თანდებულისანი ფორმით წარმოდგენილი, აგრეთვე, ვითარების გარემოების ფუნქციით, ოდნაობითი ხარისხით (მო- -ო, -უ -ეს, სი-ე) გამოხატული ფერთა სახელები.** მოვიყვანოთ ფრაგმენტებს გ. ლეონიძის ლექსებიდან: „**შავი კამეჩი შავად დამწვარი, / ურმულიანი ღამე ქართლისა...**“ („ქართლის ღამე“); „**ვარ თეთრ ვაშლის ქვეშ გაღვიძებული**“ („გომბორიდან“); „**თეთრი ფიქრები მახვევია მადრიგალებად**“ („მაისი“); „**მზე, მარჯანზე უწითლესი, მოგეგება წინა**“ („ოლე“); „**როცა ჰრეკავდა თეთრად საყდარი!**“ („თავადინა“); „**მშობელ ცამ გადაღურჯულმა...**“ („წარწერა წიგნზე“); „**ჩალურჯებული შენი ფშანებით**“ („ივრის პირად“); „**შორს წალურჯო ნისლი მოჩანს**“ („კახური განთიადები“); „**ხშირად, დრომა რომ გაშავდებოდა, / მაშინ წითლად ჩნდა / მიწა ქართლისა**“ („დრომა“); „**ლურჯ-ცისფერ ხარისთვალათი**“ („შინმოსულისა“); „**დედას მუდამ აციებდა, ფერი ედო ყვითელ-მწვანე**“ („ფორთოხალა“).

გ. ლეონიძესთან გვხვდება სალიტერატურო ქართულში გაბატონებული „**ფერ-**“ კომპონენტით ნაწარმოები ფერის აღმნიშვნელი სიტყვები: **მარწყვისფერი, შინდისფერი, ქარვისფერი, ნარგიზფერი, ვარდისფერი, ცისფერი, იისფერი, ოქროსფერი, მზისფერი, ქაშუეთის ფერი, ხორბლისფერი, ხობხისფერი...** გვხვდება რთულფუძიანი ფერის აღმნიშვნელი ახალ ლექსიკური ერთეულები რომელიც, შესაძლოა სამ შემადგენელსაც შეიცავდეს. მაგ.: „**გადამდნარი დილის ფერი**“; „**შეთვალეზულ ყურძნის ფერი**“...

„**შორს წალურჯო ნისლი მოჩანს, შეთვალეზულ ყურძნის ფერი...**“ („კახური განთიადები“); „**...ქაშუეთის ფერი დაჰკრავდა**“ („თბილისის განთიადი“); „**მარწყვისფერად, შინდისფერად / იღებება გარიჟრაჟი!**“ („ქართლის ბალი“); „**მზე მარჯნისფერად ისევ ბრდღვიალებს**“ („მზე მარჯნისფერად ისევ ბრდღვიალებს!“); „**მუდამდღე აქვს კოჯრის ნიავს, მზისფერ უნახს, ვარდის რტოებს**“ („თბილისი“).

დასტურდება ისეთი შემთხვევები, როცა ფერის აღმნიშვნელი სიტყვა კომპოზიტის პირველ ან მეორე ნაწილს წარმოადგენს: **თეთრკაბიანი, შავბნელი, შავგრუზა, შავკაბიანი, შავთვალა, შავთმაჩაშლილი, შავრაშიანი, ცისფერთვალა, წითელგულა, გულთეთრობა...**

„თეთრკაბიანმა ვერხვმა ჩასთვლიმა...“ („შემოდგომა“); „გულთეთრობა შენთან მინდა!“ („ნუნარა“); „შავგრუზა თმა მისი მახსოვს / და ზედ შავი ნაბდის ქუდი“ („ბერშოულა“); „რას მღერიან ოლოლები, / შუადამით, შავბნელ ტყეში?“ („კახური განთიადები“); „შავკაბიანი მზრდიდა მე, / გუთანი ტრედა ხარისა“ („ჩემი იადგარი“); „მამ რა გატირებს შავთვალა შველო, აყვავებულა სამშობლოს მთები“ („შავთვალა შველი“); „ადსდგა სამშობლო და აღარც არი / მისთვის შავბედის გადამწყვეტელი...“ („ქართველ ოსტატებს“); „შავთმაჩაშლილი ქალწული / მოჰქროდი ქარიშხალივით“ („თუმის ქალი ალავერდობაში“); „გადაგჩხეს, დაგლუპეს, / წითელგულა ჩიტებმა!“ („იოსებ დავითაშვილის სურათზე“); „მათ საყურებლად დაგროვდნენ ცისფერთვალა ქალები“ („თბილისის განთიადი“).

დასკვნა. გიორგი ლეონიძესთან გვხვდება ახალი ლოგიკურ-სემანტიკური სიტყვები, ახალი ასოციაციური პოეტური სახისმეტყველება. მწერლის შემოქმედება გამორჩეულია კომპოზიციების, რთულფუძიანი სიტყვების სიუხვით.

გიორგი ლეონიძემ მრავალი ახალი სიტყვა შემოიტანა და დაამკვიდრა ქართულ ენაში (ბუდექართველი, თავქეიფა, ლხინიკო, ღვინის ხაპია, სახლოსნობა, ნადედობი, მოცხრილა, ეჭინჭრება...). გ. ლეონიძის ლირიკაში ლექსიკურ ერთეულებზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ ფაქიზად გრძნობს მნიშვნელობათა ნიუანსებს. მწერალი ამა თუ იმ ლექსიკური ერთეულის დიალექტურ მნიშვნელობას გზას უკვალავს სალიტერატურო ქართულში დასამკვიდრებლად.

ამდენად, გიორგი ლეონიძემ გაამდიდრა პოეტური ლექსიკა სიტყვაქმნადობის, სიტყვაწარმოების გზით მიღებულ ახალი ლექსიკური ერთეულებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- თანამედროვე სალიტერატურო ენის ნორმები. (1986). თბილისი.
- კიკნაძე, გრ. (1957). გიორგი ლეონიძის პოეტური სტილი, მეტყველების სტილის საკითხები. თბილისი.
- კოშორიძე, ე. (2005). გიორგი ლეონიძის ლექსის დახასიათებისთვის, მწერლის ენისა და სტილის საკითხები. თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“.
- ლეონიძე, გ. (2008). *პოეზია, პროზა*. თბილისი: გამომცემლობა „ნაკადული“.
- პოპიაშვილი, ნ. (2019). *პოეტური ენის საკითხები: პოეტური ლექსიკა, ტროპი*. თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“.
- უელკი რ., უორენი ო. (2010). *ლიტერატურის თეორია*. თბილისი: ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- შანიძე, ა. (1977). *ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, I, მორფოლოგია*. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ჯორბენაძე, ბ. (1987). *ბალავარი მწერლობისა*. თბილისი.
- ჰეგელი, გ. ვ. ფ. (1973). *ესთეტიკა*. თბილისი.
- Lotman, Yu. M. (1980). *The natural language/metre interrelationship in the mechanism of verse* (Smith, Gerry S., introduction and trans.). Oxford books.
- Hui Ll., Minxuan F., (2011). Recognition of the Metaphoric Neologisms. *International journal of Knowledge and Language Processing*. vol 2, №3, July 2011. Retrieved on 26.04.2021 from <http://www.ijklp.org/archives/vol2no3/Recognition%20of%20the%20Metaphoric%20Neologisms.pdf>

REFERENCES:

- tanamedrove salit'erat'uro enis normebi [*Norms of modern literary language*]. (1986). Tbilisi.
- k'ik'nadze, g. (1957). *giorgi leonidzis p'oet'uri st'ili, met'qvelebis st'ilis sak'itkhebi* [*Giorgi Leonidze's poetic style, Issues of speech style*]. Tbilisi.
- k'oshoridze, e. (2005). *giorgi leonidzis leksik'is dakhasiatebistvis, mts'erlis enisa da st'ilis sak'itkhebi* [*For characterizing the vocabulary of Giorgi Leonidze. Issues of writer's language and style*]. Tbilisi: Publishing House „Meridiani“.
- leonidze, g. (2008). *p'oezia, p'roza* [*Poetry, Prose*]. Tbilisi: Publishing House „Nakaduli“.
- p'op'iashvili, n. (2019). *p'oet'uri enis sak'itkhebi: p'oet'uri leksik'a, t'rop'i* [*Issues of poetic language: Poetic vocabulary, Trope*]. Tbilisi: Publishing House „Universali“.
- uelk'i r., uoreni o. (2010). *lit'erat'uris teoria* [*Theory of Literature*]. Tbilisi: Ilia State University Publishing House.
- shandidze, a. (1977). *kartuli enis gramat'ik'is sapudzvlebi, I, morpologia* [*The Foundations of the Georgian Grammar, I, Morphology*]. Tbilisi: Tbilisi University Publishing House.
- jorbenadze, b. (1987). *balavari mts'erlobisa* [*The Fundamentals Literature*]. Tbilisi.
- hegeli, g. v. p. (1973). *estet'ik'a* [*Aesthetics*]. Tbilisi.
- Lotman, Yu. M. (1980). *The natural language/metre interrelationship in the mechanism o verse* (*Smith, Gerry S., introduction and trans.*). Oxford books.
- Hui Ll., Minxuan F., (2011). Recognition of the Metaphoric Neologisms. *International journal of Knowlegde and Language Processsing*. vol 2, №3, July 2011. Retrieved on 26.04.2021 from <http://www.ijklp.org/archives/vol2no3/Recognition%20of%20the%20Metaphoric%20Neologisms.pdf>